

O právu směnečného věřitele na úhradu („provision“) podle francouzského směnečného práva a podle návrhů na reformu našeho směnečného řádu (též se zřetelem k světovému směnečnému právu).

JUDr. František Vážný.

1. Snahy směřující k založení jednotného směnečného práva, došly již před světovou válkou svého výrazu na mezinárodních konferencích, konaných v letech 1910 a 1912 v Haagu. Došlo nejprve v roce 1910 k vypracování původní osnovy světového směnečného zákona a úmluvy o sjednocení směnečného práva v roce 1912, pak vypracována konečná redakce jednotného (světového) směnečného řádu; oproti původní osnově došlo k některým změnám. Většina evropských států podepsala ujednání, jimiž se zavázaly, že zavedou ve svých zemích zmíněný jednotný řád směnečný. Osnova jednotného směnečného řádu byla spolu s osnovou uváděcího zákona předložena v býv. Rakousku jako vládní předloha ve sněmovně panské; srov. č. 200 příloh ku stenogr. protokolům panské sněmovny, sesse XXI z r. 1913. (V dalším bude citováno »osnova« a osnova z r. 1910 »původní osnova.«)¹⁾

Jako hlavní úchytky, jež vykazují ustanovení jednotného směnečného řádu od ustanovení našeho směnečného řádu, uvádíme ad informandum jmenovitě: 1. Co do formálních náležitostí směnky obsažených v čl. 1. osnovy částečně upuštěno od rigorismu formálních náležitostí směnky podle našeho směnečného řádu (srov. čl. 2. osnovy). Pů-

¹⁾ O původní osnově jedná článek prof. Hermana-Otavského »O přípravách k mezinár. unifikaci směneč. práva« v »Právniku«, 1911 (též jako zvl. otisk).

vodní osnova obsahovala důležitou úchylku od našeho směnečného řádu potud, že stanovila přípustnost směnky na majitele (čl. 3. původní osnovy). Bylo však již v původní úmluvě o zavedení jednotného směnečného řádu v čl. 3. ponecháno jednotlivým smluvním státům právo, aby prohlásily na svém území směnky, znějící na majitele, za neplatné. Ustanovení o přípustnosti směnky na majitele svědčící do osnovy z r. 1912 již pojata nebylo.

2. Ve směnce splatné na viděnou nebo určitý čas po viděné může býti stanoveno zúrokování směnečné částky. Při jiných směnkách pokládá se úroková doložka za nepsanou (čl. 5. osnovy); podle našeho směnečného řádu čl. 7, doplň. min. nař. z 2. listopadu 1858, č. 197 ř. z., činí slib úrokový směnku neplatnou; naproti tomu podle § 3. odst. 2. uher. směn. zák. pokládá se taková doložka za nepsanou.

3. Výstavce směnky má právo vyloučiti ručení za přijetí (čl. 9. osnovy). Výstavce směnky může předepsati předložení směnky ku přijetí (čl. 21. odst. 1. osnovy); může však též, pokud nejde o směnku domicilovanou nebo splatnou určitý čas po viděné, zakázati předložení směnky k akceptu (čl. 21. odst. 2. osnovy); jde o t. zv. směnky nepřijatelné, k nimž se ještě níže v souvislosti s vlastním naším theme-tem vrátíme.

4. Spíše formální než materiální úchytkou od našeho směnečného řádu jest ustanovení čl. 16. osnovy, podle něhož směnečný dlužník nemůže proti majiteli směnky uplatniti námitky, které se zakládají na jeho bezprostředním vztahu k vystaviteli nebo dřívějšímu majiteli směnky, leda že by nabytí směnky se zakládalo na nepoctivém ujednání (scil. mezi zcizovatelem a nabyvatelem směnky). Původní osnova stanoví v čl. 17 čtyři skupiny námitek (1. jež osobám směnkou zavázaným přímo proti majiteli příslušejí, 2. jež se zakládají v jejich způsobilosti k závazkům směnečným, 3. jež vzcházejí ze znění směnky nebo z doložek na ní připojených, 4. jež zakládají se v předpisech směnečného zákona), vlastně jen rozvedla zásadu, platnou podle čl. 82 našeho směnečného řádu. Toto pozitivní vypočtení námitek nebylo uznáno za účelné a dosti jasné a převládł na 2. světové konferenci směneč. náhled, že lépe účelu vyhovuje,

stanoví-li se (negativní formou), které námitky osobě, směnkou zavázané, nepřísluší.

5. Důležitou novotou proti našemu směnečnému řádu je zavedení zástavního indosamentu (čl. 18 osnovy); indosatář může tu uplatnit veškerá práva ze směnky, jeho indosament má však jen účinek prokuraindosamentu; směneč. dlužník nemůže vůči němu uplatnit námitky z osoby indosantovy s výjimkou nepoctivosti při indosamentu.

6. Indosament směnky pro neplacení protestované a směnky prejudikované má podle čl. 19. osnovy toliko účinek obyčejného (scil. občansko-právního) převodu (podle našeho směn. řádu má takový účinek jen rubopis směnky pro neplacení protestované; čl. 16. odst. 2. směn. řádu. Podle § 14 uher. směn. zák., má každý indosament učiněný po uplynutí protestní lhůty účinek občanskoprávní cesse.).

7. Místo zásady promptního akceptu podle našeho směn. řádu stanoví osnova v čl. 23., že trassát může žádati, aby směnka byla mu ještě den po první presentaci předložena (»rozvažovací lhůta«). Zásada neodvolatelnosti akceptu podle našeho směn. řádu obmezena v čl. 29. osnovy: akcept platí za odepřený, byl-li akceptantem přeškrtnut dříve, než tento dal směnku z rukou; ručí však podle akceptu, jestliže před škrtnutím písemně vyrozuměl o přijetí majitele směnky nebo osobu, jejíž podpis je na směnce.

8. Z ostatních význačnějších úchylek osnovy od našeho směn. řádu bylo by ještě uvést, že směneč. rukojmímu, zaplativšímu směnku, přísluší podle čl. 31. odst. 3. osnovy směneč. regresní právo proti tomu, za něhož zaplatí a proti jeho předchůdcům (podobné ustanovení má s jistým obmezením i uher. směneč. zákon čl. 69); zjišťovací náš postih nahrazen v osnově postihem platebním (čl. 42. osnovy); majitel směnky může čestné přijetí vždy odmítnouti (čl. 55. odst. 2.); čestné placení má místo, i když majitel směnky před splatností směnky může uplatnit postih (čl. 58. osnovy; obojí ustanovení čl. 55. a 58. osnovy souvisí s připuštěním platebního postihu i před splatností směnky).

Velmi důležité pro příští jednotnou úpravu směneč. práva je též ustanovení čl. 53. osnovy o vlivu vyšší moci na

provedení směnečněprávních úkonů, jež vedlo již v býv. Rakousku a Uhrách k vydání novel z r. 1912.

Mezi otázkami, jež řešeny býti měly způsobem namnoze odlišným od systému u nás platného směnečného práva při kodifikaci světového směnečného zákona, byla též otázka práva směnečného věřitele vůči trassátovi na »úhradu« (»Deckung«) v případě, že jde o směnku (vydanou), jež nemá býti akceptována, po případě směnku, jejíž akceptace nebyla sice výslovně vyloučena, jež však fakticky akceptována nebyla. Úhradou rozumí se tu povšechně právní nárok vystavitele směnky vůči trassátovi, na základě jehož vystavitel směnku na trassáta vydal (srov. Adler, Bankpolitische Aufsätze 1) zur Einführung des französischen Deckungsrechtes bei der Trate der einheitlichen Wechselordnung, str. 9.).

Ohledně této otázky vyskytly se značné divergence v názorech jmenovitě zástupců francouzských a německých a nepodařilo se nalézt pro jednotný směnečný řád východisko v kompromisním ustanovení. Toliko bylo stanoveno v § 14. konvence o zavedení jednotného směnečného práva, že otázka, má-li majitel směnky zvláštní právo na úhradu, není jednotným směnečným řádem, jakož i touto úmluvou dotčena. Mohou si ji tedy jednotlivé státy samostatně upravit. Při poradách, konaných v roce 1913 o zavedení nového jednotného řádu směnečného v Rakousku (též za účasti prof. Hermanna-Otavského), jednalo se již o návrhu zákona, podle něhož vystavení a vydání nepřijatelné směnky (traty) má platiti za cessi pohledávky fakturní, sloužící této směnce za základ. (K návrhu se ještě podrobněji vrátíme.)

V dalším pojednáme toliko o otázce práva majitele směnky na úhradu, speciálně se zřetelem k nepřijatelné směnce.

II. Při řešení naznačené otázky vycházelo se od systému práva francouzského.²⁾ Podle francouzského práva mají býti směnky akceptovány a jen akceptem zakládá se

²⁾ Z literatury práva francouzského bylo přihlíženo k těmto soustavným dílům: Thaller, »Traité élémentaire de droit commercial«, Lyon Caen a Renault, »Manuel de droit commercial« a Lacour, »Précis de droit commercial«. Přehled o názoru francouzské jurisprudence o dané

normálně směnečný závazek trassáta. Tedy všeobecně platí totéž, co u nás. Připušteny jsou však dvě výjimky: 1. směnky na viděnou (*les lettres de change à vue*) musí býti bezprostředně vyplaceny, předloží-li je majitel trassátovi; 2. jsou podle francouzského práva přípustny směnky, jejichž akcept jest výslovně zakázán (směnky s klausulí »non acceptable« — srov. Lyon-Caen a Renault, *Manuel de droit commercial*, str. 533, Thaller, *Traité élémentaire de droit commercial*, str. 816). Směnek, jejichž akceptace je vyloučena, je ve Francii veliký počet (u příležitosti porad o světovém směnečném právu uvedl profesor Adler, zastánce francouzského systému ve příčině práva na úhradu při směnkách, jež nemají býti akceptovány, že francouzský směnečný obchod vykazuje skvělý výsledek a že eskompt francouzských bank, zvláště pokud se týká malých směnek, daleko převyšuje eskompt bank německých; z tohoto počtu pak veliká část připadala na směnky s vyloučenou akceptací, resp. směnky neakceptované).

Avšak směnky, jejichž akceptace je vyloučena, kde tedy za směnečný akcept nikdo neručí, nemohly by — bez nějakého náhradního opatření — jistě tvořiti tak veliký počet francouzského směnečného obchodu, a byly by dojista zcela z obchodu vytlačeny směnkami, za jejichž přijetí a zaplacení ručí podle čl. 118 *code de commerce* vystavitel a indossanti. Příčinu, proč jsou tyto směnky tak hojně užívány, sluší hledati v právním institutu francouzském, našemu právu cizím, upravujícím určitým způsobem v rámci směnečně právního poměru vztah majitele směnky k směnečné úhradě (provision); jde tu, nehledě k ustanov. čl. 115—117 *code de com.* o úhradě, hlavně o obyčejové právo a praxi, opřenou o judikaturu (uvádí se však jako základ pro tento právní institut též čl. 149 *code de commerce*; srov. jmenovitě Lyon-Caen a Renault v cit. spise). Vyjítí dlužno od pojmu tak zv. »provision« (»úhrady«) ve smyslu francouzského práva. Vystavuje směnku, má se trasant postarati o to, aby byla směnka majiteli směnky resp.

otázce obsažen v pojednání Hamburgera »Das Recht auf die Deckung bei der nicht akceptablen Tratte« v »Allg. öster. Gerichtszeitung« z r. 1913.

jeho nástupcům trassátem vyplacena; má se tedy postarati o zajištění, hodnotu pro zaplacení směnky trassátem. Způsob, kterým se má tohoto zajištění docíliti, jest provision (slovo pochází od providere).³⁾

Podle Thallera (cit. spis, č. 1419) »la provision est la créance d'argent appartenant ou devant appartenir lors de l'échéance de la traite au tireur contre le tiré, et motivant de la part du premier l'émission de la lettre de change sur le second.« Podle čl. 116 code de commerce jest tu úhrada, jestliže v době splatnosti směnky trassát je dlužen vystaviteli směnky nebo tomu, na jehož účet byla směnka vystavena, alespoň částku, odpovídající částce ve směnce uvedené. Předmětem úhrady směnečné ve smyslu francouzského práva může tedy býti pohledávka vystavitele směnky vůči trassátovi (může se zakládati na jakémkoliv titulu právním), může však tvořiti směnečnou úhradu i poskytnutí úvěru trassátem vystaviteli směnky a konečně může tvořiti podle francouzského práva tuto úhradu i zboží (sem patří na příkl. případ deposita zboží, prodejní komise, vystavili komitent na základě zaslaného zboží směnku na komisionáře-trassáta; Thaller, cit. Hamburger, cit. str. 402 a n.). Hlavní a typický případ směnečné úhrady (na který se, jak níže bude uvedeno, obmezuje návrh prof. Landesbergera) jest pohledávka vystavitele směnky vůči trassátovi, jež jest hospodářským podkladem pro vystavení směnky. Pokud

³⁾ Ustanovení code de commerce o provision (čl. 115—117) jsou podstatnou úchytkou od našeho směnečného práva. Podle čl. 115 code de commerce musí být úhrada opatřována vystavitelem směnky nebo tím, na jehož účet směnka byla vystavena, aniž však by vystavitel směnky na účet jiného přestal osobně ručiti, toliko však vůči indosantovi a majiteli směnky. Podle čl. 117 code de commerce předpokládá přijetí směnky úhradu. Trassát není povinen směnku bez úhrady přijati (Cannstein, Das Wechselrecht, str. 151). Akcept jeví se jako důkaz o přijetí úhrady vůči indosantům. Jinak ale musí vystavitel směnky v případě sporu dokázati, že trassát v době splatnosti směnky úhradu měl (čl. 117, odst. 2. a 3. code de commerce). Přes naznačenou povinnost vystavitele směnky stran opatření úhrady nelze zastávati, že by směnka podle francouzského práva byla »poukázkou na úhradu, nalézající se v ruce trassáta« (tak jmenovitě Cannstein v cit. spise), čímž by neodůvodněně byl zastírán rozdíl, jaký platí i podle francouzského práva v poměru mezi směnkou a šekem. Neboť i podle francouzského práva může směnka, a to i na viděnou, býti právoplatně vystavena bez úhrady. Naproti tomu nemůže býti podle francouzského práva šek vydán, aniž by předem bylo postaráno o úhradu, jsoucí k dispozici.

jde o vztah majitele směnky (směnečného věřitele) k směnečné úhradě, třeba rozeznávat tyto tři případy (srov. Hamburger, cit. pojednání, str. 403 a násl.): 1. je tu obyčejná směnka (přijatelná), v níž není výslovné zmínky o provision; 2. je tu směnka nepřijatelná, v níž rovněž není zvláštní zmínky o provision; 3. je tu směnka (s připuštěním nebo vyloučením akceptu), v níž je o b s a ž e n a v ý s l o v n á z m í n k a o p r o v i s i o n (jsou to t. zv. »traites avec affectation spéciale de provision« — srov. Thaller, cit. č. 1458).

Ve všech uvedených sub 1.—3. případech všeobecně platí podle francouzského práva, že majiteli směnky přísluší ohledně úhradní pohledávky vystavitele směnky vůči trassátovi táž práva, jaká příslušela vystaviteli směnky; majitel směnky může v době splatnosti, výjim. již před splatností směnky uplatnit příslušný nárok vystavitelův z úhrad poměru (má postavení cessionáře; přes to však, jak ještě níže uvedeno, má nabytí práva na úhradu ráz i originálního nabytí).⁴⁾ Platí pak, že zmíněný nárok majitele směnky oproti trassátovi nemůže býti ohrožen konkursem vystavitele směnky nebo exekucí, vedenou proti vystaviteli směnky se strany jiných věřitelů, anebo tím, že vystavitel směnky, jíž se týká, vydá další směnky na původní úhradu, resp. tuto odvolá.

Přiznává se tedy ve Francii majiteli směnky kromě normálních směnečně právních nároků na plnění toho, co je obsahem směnky, nárok vůči trassátovi na provision; nárok ten je pak zajištěn proti odvolání úhrady vystavitelem — ovšem bez dalšího jen po s p l a t n o s t i s m ě n k y, — a dále i před splatností směnky proti konkursu vystavitele směnky a exekuci vystavitelových věřitelů. Proti věřitelům vystavitele směnky požívá tedy majitel směnky výlučného práva na úhradu, pokud tu fakticky je. Vystavitel směnky ručí v případě, že n e b y l a ú h r a d a d á n a, a t o i k d y ž nebyl včas učiněn protest pro neplacení (čl. 117 posl. odst.

⁴⁾ Nabytí práva na úhradu pojí se sice podle francouzského práva bezprostředně k nabytí směnky remittentem nebo indossatářem (Lacour, Précis de droit commercial z r. 1912, č. 1192), majitel směnky může však je uplatnit pravidelně až při splatnosti směnky.

code de commerce). V případě, že byla úhrada dána, ručí majiteli směnky trassát, pokud se týče akceptant.

Aby byl majitel směnky chráněn proti odvolání úhrady vystavitelem (což může se stát i v té formě, že vystavitel na základě úhrady, vzhledem k níž již vydal směnku s vyloučením akceptace, vydá ještě jinou směnku bez vyloučení akceptu, kterážto směnka zjednává jejímu majiteli přednost před majitelem směnky nepřijatelné), třeba, aby byl do směnky pojat výslovný údaj o úhradě »affectation special de la provision« (srov. Hamburger cit. pojednání str. 403 a násl.). Sem patří — pokud jde o případ, že úhrada spočívá ve zboží nebo efektech — tak zv. »traites documentaires«.

Ke shora uvedeným sub 1—3 případům dlužno dodat toto: ad 1 a 2. Právo na úhradu je spjato se směnečným věřitelstvím. Nabytí práva na úhradu pojí se bezprostředně k nabytí směnky. Ježto nabytí směnky remitentem nebo indosatářem jest nabytím originárním (jmenovitě řádně legitimovaný indosatář jest vlastníkem, i když indosant vlastníkem nebyl; o rozdílu mezi indosamentem a cessí podle francouzského práva srov. Thaller, cit. čís. 1463), nabytí práva na úhradu pak se bezprostředně pojí k nabytí směnky, bylo by lze i nabytí tohoto práva přiznati ráz nabytí originárního potud, že nabyvatel směnky má právo na úhradu i když jeho předchůdce nebyl právně směnečným věřitelem, a tedy neměl práva na úhradu.

Jinak však podržuje trassát námitky, jež má proti vystaviteli směnky z úhradového poměru, i proti každému nabyvateli směnky. Hamburger sice v citovaném pojednání principiálně zastává, že »nabytí úhrady není derivativním nabytím« (srov. cit. pojednání str. 403), sám však v dalším (na př. str. 409, 410 cit. pojednání) mluví o nabyvateli práva na úhradu jako o cessionáři dotyčného práva. Ve francouzské literatuře právní zastává se po většině názor, že pohledávka (scil. jsoucí podkladem směnečné úhrady) vystavitele směnky vůči trassátovi postupuje se zároveň s vydáním a nabytím směnky na majitele směnky (srov. Lyon-Caen a Renault, Manuel de droit commercial, str. 530). U směnek neobsahujících výslovný údaj o úhradě však podržuje vy-

stavitel, vyjímajíc případ konkursu vystavitelova nebo exekuce proti němu vedené, právo až do doby splatnosti směnky úhradu odvolati (existenci výlučného práva majitele směnky na úhradu v případě konkursu vystavitele nebo exekuce proti němu a dále bez obmezení v době po splatnosti směnky vyvozují někteří spisovatelé francouzští též ze samého code de commerce, a to arg. a contr. čl. 149 code de commerce, jinak právo toto je právem zvykovým).

Ad 3. Směnky, obsahující výslovný údaj o úhradě »affectation spécial de la provision« (zvláštní forma pro dotyčný údaj není předepsána, jmenovitě netřeba souhlasu trassátova), mají oproti prve uvedeným směnkám přednost potud, že zjednávají majiteli směnky výlučné právo na úhradu též v době před splatností směnky (totiž i mimo případ konkursu vystavitelova a exekuce proti němu vedené, kdy i před splatností směnky má výlučné právo na úhradu, pokud jí vystavitel směnky již před konkursem nebo exekucí jinak nedisponoval, i majitel směnky, neobsahující »affectation spécial de la provision«): zajišťují majitele směnky před odvoláním úhrady vystavitelem ještě v době před splatností směnky. Trassát, který musí býti patřičně o této doložce zpraven, nesmí již uposlechnouti opačných dispozic vystavitelových (srov. Thaller, cit. spis č. 1458). Naznačená přednost směnky s výslovnou doložkou o úhradě platí, speciálně pokud jde o její poměr k směnkám přijatelným (u nichž je akceptace vyloučena), po případě dosud nepřijatým směnkám bez vyloučení akceptu, což plyne již z toho, že sám ústav směnečné úhrady má svůj speciální význam pro tyto směnky. U směnky akceptované nemá otázka úhrady podstatného významu, jak správně připomíná Adler v cit. pojednání str. 7. Právo na úhradu jest aktuální pro majitele směnky, jemuž pravoplatná doložka ve směnce zakazuje předložiti ji trassátovi k akceptaci, a ovšem i u směnky (již lze akceptovati), jež akceptována nebyla. U směnky akceptované ručí majiteli směnky akceptant jako hlavní dlužník, kdežto u směnek bez akceptu není akceptanta jako hlavního družníka (u směnky nepřijaté ručí alespoň vystavitel a indossanti za nepřijetí; u směnky nepřijatelné není však nikoho, kdo by ručil za nepřijetí). Lze tudíž pro obor

francouzského práva co do právní účinnosti i hospodářského významu označiti za směnky, pro majitele jejich nejvýhodnější, směnky akceptované. Pak následují směnky nepřijaté a pak nepřijatelné, t. j. s vyloučením akceptu s výslovnou klausulí o úhradě. Na posledním místě jsou směnky nepřijatelné, bez výslovné doložky o úhradě (srov. Thaller, cit. pojednání č. 1458).

III. Otázka práva majitele směnky na úhradu řešená ve Francii odchylně od systému našeho směnečného řádu⁵⁾ jest, jak výše uvedeno, jednou z těch, při níž již u příležitosti prací na světovém směnečném řádě nebylo lze docílit shody mezi zastánci systému německého a rakouského směnečného práva a francouzského směnečného práva, ač dlužno konstatovati, že i ze řad odborníků směnečného práva rakouského a německého ozvaly se závažné hlasy ve prospěch kladného řešení této otázky.⁶⁾ To nabylo své aktuel-

⁵⁾ Z dalších význačnějších rozdílů, jež oproti našemu směnečnému právu vykazuje směnečné právo francouzské (ustanovení čl. 110—189 code de commerce, z nichž některá částečně modifikovaná pozdějšími zákony), bylo by uvést: K platnosti vydané směnky (lettre de change) se vyžaduje doložky »na řad« (clause a ordre) a doložky valutové (valeur fournie; čl. 110 code de commerce). K platnosti indosamentu, jímž se převádí vlastnictví k směnce, se vyžaduje udání jména toho, na jehož řad se směnka indosuje, doložky valutové a data; nevyhovuje-li indosament těmto podmínkám (tedy jmenovitě jde-li o blanko indosament), platí jen jeho plná moc, procura indosament; čl. 137 a 138 code de commerce).

Akcept musí obsahovati slovo »accepté«. Může býti co do sumy akceptované obmezen. Může se státi do 24 hodin po presentaci (lhůta na rozváženou; čl. 125 code de commerce). Směnečné rukojemství (aval) může býti prohlášeno také ve zvláštní listině (čl. 142 code de commerce). V případě regresu pro nepřijetí nebo nejistotu hlavního dlužníka může regresát (indosant a vystavitel) buď složit jistotu anebo směnku zaplatiti (čl. 120 code de commerce). Čestné přijetí neruší regres pro zajištění resp. platební (čl. 128 code de commerce). Protest pro neplacení musí se státi nejbližšího všedního dne, po splatnosti směnky (čl. 162 code de commerce). Upraveny jsou jinak než u nás promlčecí lhůty pro uplatňování přímého a nepřímého práva směnečného (srov. čl. 165 a 189 code de commerce).

⁶⁾ Pro právo na úhradu vyslovili se v Rakousku jmenovitě Adler, Landesberger, Hamburger, proti vyslovil se jmenovitě Hupka, Pollak. Také v Německu ozvaly se hlasy po úpravě práva majitele směnky na úhradu ve smyslu francouzské judikatury. Bylo pro směnečný zákon navrhováno (Caustein, Scheck, Wechsel und deren Deckung str. 81 a násl. 186 a násl.) zavedení tohoto ustanovení: Dem Eigentümer eines nicht akzeptierten Wechsels steht gegen den Bezogenen, der Deckung in Händen hat, und wenn die Deckung von dem Bezogenen dem gesamten der Konkursmasse des Transsanten oder einem unredlichen Dritten ausfolgt wurde, gegen diese die Klage auf volle Zahlung der ganzen

nosti jmenovitě tím, že osnova světového zákona směnečného uznala nepřijatelnou tratu, což bylo kruhy bankovními živě uvítáno (podle platného našeho směnečného řádu jest záповěď akceptu nezávaznou); zástupci bank uvedeno, že nepřijatelná směnka vyhovuje jmenovitě zájmům malých podnikatelů, získati úvěr na základě svých pohledávek vůči zákazníkům, kterým však by se přičilo směnku akceptovati (viz prof. Hermann-Otavský, citované pojednání str. 68 pozn. 12). A hlavně se zřetelem k této směnce bylo na vídeňské směnečné konferenci v r. 1911 dožadováno (též prof. Landesbergrem), aby v určitém rozsahu byl směnečný věřitel uznán za cessionáře vystavitelovy pohledávky vůči trassátovi, tedy uplatňován systém francouzský. Snahy tyto pak vedly ke konkrétnímu návrhu který nese po svém původci označení »Lex Landesberger« a který v poslední úpravě z roku 1913, částečně modifikované na návrh profesora Hermanna-Otavského a prof. Adlera, zní v německém textu takto: »Wenn der Aussteller in einem gezogenen Wechsel, den zur Annahme vorzulegen er verboten hat, eine von ihm dem Bezogenen gestellte Rechnung mit Ausstellungsort und Ausstellungstag anführt (Deckung in Faktura von u d.), so gilt der Wechselgläubiger (falls der Bezogene ein Kaufmann ist) als Zessionar der so bezeichneten Forderung, insolange der Aussteller den Wechsel nicht rückgelöst hat. Wenn der Bezogene vom Aussteller die Nachricht empfangen hat, dass er einen solchen Wechsel begeben hat, so hat er dem Wechselgläubiger nur gegen Aushändigung des quittierten Wechsels Zahlung zu leisten. Im Falle einer Teilzahlung ist Art. 38, Abs. 3 der einheitlichen Wechselordnung anzuwenden.«⁷⁾

Wechselsumme oder auf Duldung der aussergerichtlichen Befriedigung desselben aus der Deckung zu wenn der Trassierung eine Assignment zu Grunde liegt.

⁷⁾ V poradách znalců v březnu 1913 o uvozovacím zákoně k jednotnému směnečnému řádu stylisoval profesor Landesberger svůj návrh takto: Wenn der Austeller eines gezogenen Wechsels, dessen Vorlegung zur Annahme verboten und durch einen Vermerk im Texte des Wechsels dessen Wert mit Hinweis auf eine dem Austeller gegen den Bezogenen zustehende Forderung als verrechnet bezeichnet hat, und die Faktura, in der diese Forderung beunkundet ist, mit Ausstellungsort und Datum angegeben ist (zum Beispiel Wert in Faktura vom und dergleichen), so gilt mit Begebung des Wechsels die Forderung dem rechts-

Tento návrh byl s praktického hlediska odůvodněn jednak jednoduchostí, se kterou může obchodník disponovati se svou pohledávkou, jednak značným zlevněním poskytnutí úvěru, ježto se tím ušetří celá řada výdajů za korespondenci a kontrolu. Dále bylo poukazováno na to, že pro eskompt otevřených pohledávek knihovních se tím ulehčí a zlevní otázka poplatková. Posléz bylo poukazováno na příklad Francie, kde systém úhradový, s nímž návrh opěruje, prokázal se býti užitečným veškerému úvěrnictví.

Návrh profesora Landesbergra na přiznání práva majiteli směnky na úhradu spočívá na podkladu francouzské *traite avec affectation spécial de la provision*. Je ovšem na rozdíl od francouz. práva obmezen toliko na směnku nepřijatelnou (proti tomu namítá Adler v cit. pojednání str. 18 a n., že není důvodu, proč by nemohlo býti dotyčné ustanovení rozšířeno i na obyčejnou směnku, jež nebyla akceptována); dále jest tu obmezení jednak co do způsobu úhrady, jednak co do kvality *trassáta*.

Kromě důvodů národohospodářských a finančních (zjednodušení a zlevnění úvěrových operací zavedením nepřijatelné směnky s právem na úhradu⁸⁾ oproti dosavadnímu systému eskomptu knihovních pohledávek) bylo se dovoláváno ve prospěch zavedení práva majitele směnky nepřijatelné na úhradu jednak ustanovení obč. zák. (v pů-

mäßigen Inhaber des Wechsels als abgetreten. Wird der Bezogene vor dieser Abtretung durch den Aussteller benachrichtigt, so ist er nur gegen Aushändigung des quittierten Wechsels zur Zahlung verpflichtet».

Porad o návrhu profesora Landbergera zúčastnili se jmenovitě profesor Hermann-Otavský, Adler, Pollak; z odborníků dr. Schauer, dr. Kornfeld, dr. Friedländer, dr. Hammerschlag a jiní. Profesor Hermann-Otavský navrhl jmenovitě obmezení rozsahu působnosti Landbergerova návrhu, což bylo též akceptováno (obmezení na *trassáta-kupce*). Návrh byl pak též částečně opraven (*passus*: Wechselinhaber ... gilt als Zessionär; dodatek v poslední větě) prof. Adlerem. Adler zasahoval s největší mírou o uskutečnění zmíněného návrhu Landbergerova. Již před tím v různých pojednáních (na př. Grünhuts Zeitschrift, čl. 37, 123, Handwörterbuch der Staatswissenschaften pod titulem »Wechsel« a 1. zastával francouzský systém ve příčině práva majitele směnky na úhradu. Otázce uplatnění jeho i pro obor rakouského práva směnečného věnoval též pojednání »Bankpolitische Ausätze (obsahující: 1. Zur Einführung des französischen Deckungsrechtes bei der Tratte der einheitlichen Wechselordnung«; 2. »Das sogenannte Recht auf die Deckung des gezogenen Wechsels und die Frage seiner Einführung«; 3. »Die inakceptable Tratte mit Deckungsrecht«).

⁸⁾ Pro tuto směnku užívá Hamburger označení »Zessionstratte«.

vodní textaci před III. novelou) o »kryté« poukázce (§ 1408 obč. zákona ve starém znění stanoví, že v případě poukazu asignantovy pohledávky vůči asignátovi — tak zv. »krytá« poukázka — platí assignace jako *cesse*, byl uváděn jako podklad pro stanovení obdobného práva při [nepřijatelné] směnce, jež je v podstatě též druhem assignace), jednak ustanovení jednotného směnečného řádu o nepřijatelné směnce. Pokud se týče jednotného směnečného řádu přichází tu v úvahu čl. 42. odst. 2., podle něhož majiteli směnky přísluší regresní právo, byl-li uvalen konkurs na jmění *trassáta* (tedy aktuelní i pro nepřijatelnou směnku) nebo zastavil-li *trassát* placení nebo byla-li vedena bezvýsledně exekuce na jeho jmění; tím dán výraz stanovisku, že »majitel směnky je v hospodářském smyslu věřitelem *trassáta*« (Hamburger, cit. pojednání str. 431), třeba ovšem nešlo tu o poměr směnečně-právní. Podle ustanovení 3. odst. téhož §u pak přísluší majiteli nepřijatelné směnky regresní právo, byl-li na jmění vystavitele takové směnky uvalen konkurs (podobně ustanovuje čl. 444 *code de commerce*). Obě ustanovení jsou, jak důvodová zpráva k čl. 42. vládní předlohy osnovy jednotného směnečného řádu uvádí, důležitým doplněním právního ústavu nepřijatelné směnky. V témže smyslu pak má býti návrh Landesbergera, který stanoví, že majitel směnky je *cessionářem* (*ipso jure*) pohledávky vystavitele směnky vůči *trassátovi*, jsoucí podkladem pro vystavení směnky, doplněním ústavu nepřijatelné směnky, o jejíž zavedení se s mnohých stran usiluje.

Proti zavedení práva majitele směnky na úhradu podle cit. návrhu namítá se hlavně, že by bylo neslučitelné s abstraktní povahou směnky. Proti tomu však důvodně poukazuje Adler na to, že v daném případě *trassát*, který vůbec nemá směnku akceptovati, jehož materiální závazek, pocházející z vystavení směnky, smí majitel směnky uplatniti, není směnečným dlužníkem a tedy není směnečně (a tudíž abstraktně) zavázán. *Trassát* sám zůstává mimo směnečný závazek; jeho závazek směnku vyplatiti je občansko-právní.

Abstraktní povaha směnečného závazku vystavitele směnky a *indossantů* není navrhovaným ustanovením nikte-

rak dotčena. Poněvadž pak akcept v daném případě místa nemá, odpadá vůbec podklad pro úvahu, může-li návrh mít vliv na abstraktnost směnečného závazku akceptantova.

Vůbec nutno při posuzování návrhu míti na zřeteli okolnost, že míří toliko na směnky, u nichž není akceptu (t. j. podle návrhu směnky nepřijatelné — podle Adlera není důvodu, proč by nemohl býti návrh rozšířen vůbec na směnky nepřijaté), a že — oproti dosavadnímu stavu, podle něhož v uvedených případech nemá majitel směnky vůči trassátovi nijakých práv, spec. i nemá samostatného práva na úhradu, jsoucí základem pro vydání směnky na trassáta — znamená to plus, že přisuzuje majiteli směnky (scil. při pravoplatném nabytí směnky) samostatný nárok (třeba ne směnečně-právní) i oproti trassátovi na úhradní pohledávku.

O návrhu na přiznání samostatného práva na úhradu majiteli směnky ve formě cese (*ex lege*) v úvahu přicházející pohledávky vystavitele směnky vůči trassátorovi nebylo, pokud mi známo, u nás ještě jednáno; o věci není také zmínky v připravované osnově směnečného práva (což je ostatně pochopitelno z důvodu, že tato osnova nemá snad za účel vypracovati nový systém směneč. práva, nýbrž je pouze unifikací směnečného práva, platného v zemích historických a na Slovensku a v Podkarpatské Rusi; v uherském směnečném zákoně není podobného ustanovení). Lze ale očekávat, že při příštím jednání o zavedení jednotného směnečného práva bude i o tomto problému jednáno. Dojde-li pak k zavedení nepřijatelné směnky ve smyslu ustanovení jednotného směneč. řádu, bude asi nutno věc tu pro obor našeho práva (k čemuž opravňuje čl. 14. úmluvy o zavedení jednotného směneč. řádu) ve smyslu kladném (t. j. přiznání majiteli takové směnky práva na úhradu, arci s obmezením výše naznačeným) upravit. Neboť směnka, jejíž akcept není přípustěn, by bez přiznání práva na úhradu jejímu majiteli sotva mohla se státi papírem v obchodním životě používaným.
